

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+ 2024-1-RO01-KA122-SCH-000237496 | Incluziune dincolo de afirmare!

Mini-ghid

Metode incluzive de lucru cu elevii la clasă

Inspirate de proiectul Erasmus+ „Incluziune dincolo de afirmare!” și adaptate contextului

Școlii Gimnaziale Giarmata

Cod proiect: 2024-1-RO01-KA122-SCH-000237496

Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția Uniunii Europene sau a ANPCDEFP. Nici Uniunea Europeană și nici ANPCDEFP nu pot fi ținute răspunzătoare pentru acestea.

Acest mini-ghid a fost realizat în cadrul proiectului Erasmus+ „Incluziune dincolo de afirmare!”, derulat de Școala Gimnazială Giarmata, ca instrument practic pentru cadrele didactice care doresc să dezvolte un climat educațional mai incluziv, mai sigur și mai deschis pentru fiecare elev.

Metodele propuse pornesc de la experiențele de învățare dobândite în mobilitățile Erasmus+, de la activitățile de diseminare desfășurate în școală și de la nevoile concrete ale comunității noastre educaționale. Ele sunt inspirate din bune practici internaționale privind educația incluzivă și adaptate contextului local, în care școala lucrează cu elevi din medii diverse, inclusiv elevi romi, elevi cu oportunități reduse, elevi cu cerințe educaționale speciale, copii din familii vulnerabile sau copii care au nevoie de sprijin suplimentar pentru participare și integrare. Scopul ghidului este de a oferi profesorilor exemple simple, clare și ușor de aplicat la clasă, în activități extracurriculare, în ore de dirigenție, în proiecte educaționale sau în activități de consiliere.

Metodele nu presupun resurse complexe, ci mai ales atenție la nevoile elevilor, organizare, empatie, comunicare și consecvență. Ele pot contribui la creșterea participării, la reducerea izolării, la dezvoltarea cooperării și la construirea unei relații mai bune între elevi, profesori și familie.

Incluziunea nu înseamnă doar prezența elevului în clasă, ci participarea lui reală, sentimentul că este acceptat, ascultat și valorizat. De aceea, fiecare metodă propusă în acest ghid urmărește să creeze contexte în care elevii pot contribui, pot fi sprijiniți și pot învăța împreună, indiferent de nivelul lor școlar, de mediul social, de etnie sau de dificultățile cu care se confruntă.

1. Cercul de conectare

Cum se aplică:

Profesorul începe activitatea printr-un moment scurt de conectare. Copiii sunt invitați să spună cum se simt, ce așteaptă de la ziua respectivă sau ce au nevoie pentru a lucra bine. Răspunsul poate fi verbal, prin cartonașe, prin culori, prin gesturi sau prin alegerea unei imagini. Scopul nu este evaluarea, ci crearea unui climat de siguranță, încredere și apartenență.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, copiii pot alege un emoticon, o culoare sau un animal care arată starea lor. La primar, pot formula răspunsuri simple, de tipul „azi mă simt...” sau „am nevoie de...”. La gimnaziu, întrebările pot deveni mai reflexive: „Ce pot aduce bun în grup astăzi?” sau „Cum pot contribui la o atmosferă mai bună?”.

Exemplu:

Fiecare copil alege un cartonaș colorat. Verde înseamnă „sunt pregătit”, galben înseamnă „am nevoie de puțin sprijin”, albastru înseamnă „sunt liniștit”, roșu înseamnă „am o zi mai grea”. Profesorul observă starea grupului și adaptează ritmul activității.

2. Harta punctelor forte

Cum se aplică:

Profesorul îi ajută pe copii să identifice lucruri pe care le pot face bine. Nu este vorba doar despre rezultate școlare, ci și despre calități personale: ascult, ajut, desenez, explic, organizez, observ, încurajez, am răbdare, lucrez bine cu alții. Profesorul folosește aceste puncte forte atunci când formează echipe sau atribuie roluri, astfel încât fiecare copil să simtă că poate contribui.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, copiii pot lipi imagini pe o planșă: „știu să ajut”, „știu să împart”, „știu să construiesc”. La primar, pot completa o fișă cu trei lucruri pe care le fac bine. La gimnaziu, pot reflecta asupra modului în care aceste calități pot fi utile grupului.

Exemplu:

Clasa realizează un afiș numit „Ce aduce fiecare în grup”. Fiecare elev contribuie cu o calitate. Afișul poate fi folosit apoi când se formează echipe, pentru ca elevii vulnerabili sau retrași să primească roluri potrivite și vizibile.

3. Perechi de sprijin

Cum se aplică:

Profesorul formează perechi de lucru care se schimbă periodic. Perechile nu sunt construite doar după nivelul școlar, ci și după capacitatea de cooperare, răbdare și sprijin reciproc. Profesorul explică rolurile, astfel încât sprijinul să nu devină dependență sau dominare. Elevii învață să ajute fără să rezolve în locul colegului.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, perechile pot lucra la activități simple: sortare, construcții, desen, jocuri de mișcare. La primar, un copil poate citi cerința, iar celălalt poate spune ce a înțeles. La gimnaziu, perechile pot lucra pe roluri mai clare: cel care explică, cel care verifică, cel care formulează concluzia.

Exemplu:

La o activitate de citire, un elev citește textul, iar colegul spune ideea principală. Apoi schimbă rolurile. Profesorul urmărește ca sprijinul să fie respectuos și să nu transforme un copil în „șeful” celuilalt.

4. Învățare cooperativă cu roluri

Cum se aplică:

Profesorul organizează elevii în grupuri mici și oferă fiecărui copil un rol clar. Rolurile pot fi: responsabil de materiale, coordonator, observator al colaborării, reporter, desenator, cititor, responsabil cu timpul sau încurajator. Rolurile se rotesc, astfel încât fiecare elev să poată experimenta contribuții diferite. Metoda îi ajută mai ales pe elevii retrași să participe fără presiunea unei expunerii prea mari.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, rolurile trebuie să fie foarte simple: cel care împarte creioanele, cel care alege imaginea, cel care povestește. La primar, rolurile pot fi afișate cu pictograme. La gimnaziu, rolurile pot include responsabilități mai complexe, precum sintetizarea ideilor sau prezentarea concluziilor.

Exemplu:

Într-un grup de patru elevi, unul citește cerința, unul notează ideile, unul verifică dacă toți au vorbit, iar unul prezintă rezultatul. Un elev retras poate primi rolul de responsabil cu materialele la început, apoi treptat roluri de exprimare orală.

5. Sarcini cu niveluri de sprijin

Cum se aplică:

Profesorul propune aceeași temă pentru toți elevii, dar oferă mai multe forme de răspuns: desen, răspuns oral, schemă, text scurt, alegere de imagini, activitate practică sau prezentare. Toți elevii lucrează spre același obiectiv, dar cu instrumente diferite. Metoda respectă ritmul de învățare fără a izola elevul și fără a transmite ideea că unii copii au sarcini „mai slabe”.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, răspunsul poate fi prin desen, alegere de obiecte sau joc simbolic. La primar, elevii pot alege între desen, propoziții scurte sau completarea unei scheme. La gimnaziu, pot exista sarcini de bază, sarcini de aplicare și sarcini de aprofundare.

Exemplu:

La tema „comunitatea mea”, un copil poate desena un loc important, altul poate scrie trei propoziții, altul poate povesti oral, iar altul poate realiza o hartă simplă. Toți participă la aceeași temă, dar cu sprijin adaptat.

6. Instrucțiuni în pași mici

Cum se aplică:

Profesorul împarte sarcina în pași clari și vizibili. Pașii pot fi scriși pe tablă, afișați pe o fișă sau reprezentați prin imagini. Elevii bifează fiecare pas realizat. Metoda reduce anxietatea, sprijină autonomia și îi ajută pe copiii care se pierd ușor în cerințe lungi sau formulate prea abstract.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, pașii pot fi reprezentați prin pictograme: ascult, aleg, lipesc, spun. La primar, se pot folosi liste scurte cu 3 sau 4 pași. La gimnaziu, pașii pot include planificare, lucru individual, verificare și reflecție.

Exemplu:

Pentru o fișă de lucru, pașii pot fi: citește cerința, subliniază cuvintele importante, discută cu perechea, scrie răspunsul, verifică. Elevii văd progresul și se simt mai în control.

7. Jocuri de tip ice-breaking

Cum se aplică:

Profesorul folosește jocuri scurte de cunoaștere și conectare pentru a reduce distanța dintre elevi și pentru a crea un climat de siguranță. Aceste jocuri sunt utile la început de an, după conflicte, înaintea activităților de grup sau în clase unde există tensiuni. Ele îi ajută pe elevi să descopere lucruri comune și să interacționeze cu alți colegi decât cei apropiați.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, jocurile trebuie să fie scurte, cu mișcare și imitație. La primar, pot fi jocuri de tip „găsește pe cineva care...” sau „mingea întrebărilor”. La gimnaziu, se pot folosi întrebări despre interese, valori, colaborare sau situații de viață.

Exemplu:

„Găsește pe cineva care...” poate include afirmații simple: are un animal de companie, îi place să deseneze, a ajutat pe cineva azi, știe un joc nou, vorbește cu bunicii des. Elevii descoperă lucruri comune și învață să se apropie unii de alții.

8. Dialogul mediat

Cum se aplică:

Profesorul folosește întrebări neutre pentru a ajuta elevii să înțeleagă o situație dificilă sau un conflict. Accentul nu cade pe rușinare sau pedeapsă, ci pe responsabilitate, reparare și înțelegerea celuilalt. Metoda poate fi folosită atât între elevi, cât și în comunicarea cu părinții, mai ales atunci când apar tensiuni sau neînțelegeri.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, se folosesc întrebări foarte simple: „Ce s-a întâmplat?”, „Cum te-ai simțit?”, „Ce putem face acum?”. La primar, copiii pot numi emoțiile și pot propune soluții. La gimnaziu, discuția poate include consecințe, responsabilitate și acorduri pentru viitor.

Exemplu:

După o ceartă, profesorul invită elevii să spună pe rând ce au văzut, ce au simțit și ce ar avea nevoie ca situația să nu se repete. La final, fiecare spune un pas concret: îmi cer scuze, repar materialul, vorbesc mai calm, cer ajutor înainte să reacționez.

9. Povestea comunității mele

Cum se aplică:

Profesorul invită elevii să aducă în clasă elemente din propria familie sau comunitate: povești, tradiții, cuvinte, mâncăruri, locuri, oameni importanți, obiceiuri sau fotografii permise de familie. Metoda valorifică diversitatea, reduce prejudecățile și îi ajută pe elevi să se simtă respectați. Activitatea trebuie gestionată cu grijă, astfel încât niciun copil să nu fie expus sau judecat.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, copiii pot aduce un obiect simbolic sau pot desena familia. La primar, pot realiza un afiș despre un obicei sau un loc important. La gimnaziu, pot face o scurtă prezentare despre comunitate, identitate, tradiții sau prejudecăți.

Exemplu:

Tema „Un lucru valoros din familia mea” poate fi lucrată prin desen la grădiniță, prin afiș la primar și prin prezentare scurtă la gimnaziu. Profesorul are grijă ca activitatea să creeze respect, curiozitate și apropiere între elevi.

10. Învățare prin proiecte mici

Cum se aplică:

Profesorul propune activități de proiect scurte, cu rezultate simple și vizibile. Elevii pot realiza afișe, reguli de conviețuire, mesaje anti-discriminare, colțul clasei, expoziții, prezentări sau acțiuni de sprijin. Accentul cade pe colaborare, participare și contribuția fiecărui elev, nu doar pe produsul final.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, proiectul poate fi o planșă comună sau o construcție de grup. La primar, poate fi un afiș sau o carte a clasei. La gimnaziu, poate fi o campanie, o prezentare, un material digital sau o activitate de voluntariat.

Exemplu:

Proiectul „Clasa în care fiecare are loc” poate include desene la grădiniță, reguli ilustrate la primar și mesaje anti-discriminare la gimnaziu. Rezultatul poate fi expus pe holul școlii sau prezentat într-o activitate de diseminare.

11. Jurnalul de progres

Cum se aplică:

Profesorul îi invită pe elevi să noteze periodic ce au reușit, ce le-a fost greu și ce sprijin ar avea nevoie. Accentul cade pe progres, nu doar pe rezultat sau notă. Metoda este utilă pentru copiii care au nevoie de încurajare constantă, pentru elevii vulnerabili sau pentru cei care nu își observă propriile reușite.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, jurnalul poate fi vizual: copilul alege o față veselă, neutră sau tristă și spune de ce. La primar, elevii pot completa propoziții scurte. La gimnaziu, pot scrie reflecții mai elaborate și obiective personale.

Exemplu:

Formule posibile: „Azi am reușit să...”, „Mi-a fost greu la...”, „M-a ajutat...”, „Data viitoare vreau să...”. Profesorul poate folosi răspunsurile pentru a adapta activitățile următoare.

12. Reflecția de final

Cum se aplică:

Profesorul folosește ultimele minute ale activității pentru reflecție. Elevii spun ce au învățat, cum au colaborat, ce le-a plăcut sau ce ar face diferit. Reflecția poate fi orală, scrisă, desenată sau exprimată prin semne vizuale. Metoda ajută profesorul să observe climatul clasei, nivelul de participare și nevoile elevilor.

Adaptare pe vârste:

La grădiniță, copiii pot arăta cu degetul mare, pot alege o imagine sau pot spune un cuvânt. La primar, pot completa propoziții simple. La gimnaziu, pot răspunde la întrebări despre colaborare, responsabilitate și contribuție personală.

Exemplu:

Întrebări utile: „Ce am învățat azi?”, „Cine m-a ajutat?”, „Cum am ajutat eu?”, „Ce pot face mai bine data viitoare?”, „Ce am descoperit despre colegii mei?”.

După aplicarea acestor metode, este important ca profesorul să observe ce funcționează, ce trebuie ajustat și care sunt elevii care au nevoie de sprijin suplimentar. Incluziunea se construiește prin intervenții repetate, dar și prin reflecție asupra efectelor lor. De aceea, instrumentul de mai jos poate fi folosit simplu, după activități, pentru a nota metoda utilizată, grupul vizat, dovezile observabile și progresul elevilor. El nu are rol birocratic, ci ajută profesorul să urmărească pașii mici care duc la participare, încredere și apartenență.

Instrument simplu de monitorizare

Metodă folosită	Grup vizat	Dovadă	Observații privind progresul

Fișă rapidă pentru profesori

Înainte de activitate: Mă întreb dacă fiecare elev are o cale reală de participare. Pregătesc variante de sarcină, roluri clare și un mod simplu de a cere ajutor.

În timpul activității: Observ cine rămâne în afara grupului, schimb perechile când este nevoie, încurajez contribuțiile mici și reformulez cerințele fără a eticheta elevul.

După activitate: Notez ce metodă a funcționat, ce elevi au fost mai implicați, ce adaptări sunt necesare și ce pot comunica familiei într-o manieră pozitivă.

În relația cu familia: Folosesc un limbaj calm, concret și orientat spre soluții. Încep discuția cu un aspect pozitiv despre copil și formulez clar sprijinul de care are nevoie.

Întrebări de reflecție pentru profesor

- Cine a participat mai mult decât de obicei?
- Cine a rămas în afara activității și de ce?
- Ce barieră am reușit să reduc azi?
- Ce pot face diferit data viitoare?
- Cum pot implica familia într-un mod respectuos și util?

Erasmus+ 2024-1-RO01-KA122-SCH-000237496 | Incluziune dincolo de afirmare!

Metodele prezentate în acest mini-ghid pot fi aplicate treptat, în funcție de specificul clasei, de vârsta elevilor și de obiectivele fiecărei activități. Nu este necesar ca toate metodele să fie folosite simultan. Important este ca profesorul să creeze constant situații în care fiecare copil are o șansă reală de participare, este încurajat să contribuie și primește sprijinul de care are nevoie.

Experiența proiectului Erasmus+ „Incluziune dincolo de afirmare!” ne-a arătat că incluziunea se construiește prin gesturi educaționale repetate: o întrebare pusă cu grijă, o sarcină adaptată, un rol oferit unui elev retras, o discuție calmă cu un părinte, un moment de reflecție la finalul activității. Aceste intervenții simple pot schimba treptat climatul clasei și pot crește încrederea elevilor în ei înșiși și în școală.

Pentru Școala Gimnazială Giarmata, acest ghid reprezintă un pas în direcția consolidării unei culturi școlare bazate pe respect, cooperare, echitate și deschidere față de diversitate. Metodele propuse pot fi adaptate, completate și dezvoltate de fiecare cadru didactic, în funcție de experiența proprie și de nevoile elevilor.

Ne dorim ca acest material să fie un sprijin practic pentru profesori și, în același timp, o invitație la reflecție și colaborare. O școală incluzivă se construiește împreună, prin implicarea profesorilor, elevilor, părinților și comunității. Fiecare activitate care îl ajută pe un copil să se simtă văzut, acceptat și încurajat este o investiție în încredere, participare și apartenență.